

Златно буренце

Ми смо први и други разред, за време окупације, и трећи, после Ослобођења, учили у кафани „Златно буренце“. Школе, надлештва, болница, соколана и друге веће зграде запоседале су војске, нас су смештали у старе, влажне, већином напуштене и разваљене кафане. Једна кафана – један разред. Тако смо се поделили у групе – ми из „Буренцета“, они из „Пауна“, неки трећи из „Последњег гроша“ или „Три крива багрема“. Боље би било за све нас да смо лепо учили у правој школи, јер учење основне школе у кафани, па и кад се она онако лепо звала као наша – „Златно буренце“, морало је да остави неког белега на читав нараштај.

Кафана „Златно буренце“ се налазила на углу улице Немањине и Браће Југовића. Иако мала, полегла и за два прага утонула у земљу, била је то, како се каже – кућа са два лица. Изнад улазних врата висило је, као украс, дрвено, оковано буренце, обешено о ниску стреху шкрипавим, зарђалим ланцем. Кад год је дувала кошава, буренце се клатило и клепетало о дрвену фирму, на којој је, испод назива кафане „Златно буренце“, неко пијано друштво, бог те пита када – можда пре оног рата, длетом или обућарским шилом урезало и запис: „За добро друштанце ако треба и у апсу“, са великим знаком усклика на крају. Од тог натписа је, временом, претекло само неколико речи и њихових отпадака: „штванце, „у псу“, „ако тре“ и знак узвика, да се, као из старих папируса изумрлих народа, нагађа шта је онда-давно писало.

Унутра су биле две просторије – сала и кухиња, док је радила кафана; учионица и остава са поломљеним остацима келнераја, бурадима од пива, угљем и струготином, док је радила школа.

Седели смо за, нама, високим кафанским асталима; кратке дечије ноге, као гранчице,

нису досезале до олајисаног патоса. Лебдели смо, као читав тек ослобођени народ, као цела земља. Обувени у тешку сиротињску обућу – војничке цокуле увек за по неколико бројева веће, дрвене кломпе, опанке од аутомобилских гума, баканце са поткованим шуноглама, ко је то имао – благо њему, неки у женским плитким лакованим ципелама са одваљеним потпетицама, неки само у плетеним вуненим наглавцима са нашивцима од свињске коже, ландарали смо ногама по такту песме-корачнице и певали из свег гласа:

*„Певају машинке лејше нејо ијџице
из дункера наших – зелене шумице.“*

Од украса у учионици била је само једна урамљена слика на зиду, изнад постеље – „енглеског“ кревета са сламарицом, на коме је спавао, кад је дошао и сместио се, учитељ. На тој слици је Косовка девојка појила из ибрика рањеног и жедног Косанчић Ивана или Топлицу Милана, не знам ког. Учионицу је осветљавала једна чкиљава сијалица, од двадесет пет свећа; висила је на голој жици из таванице

и имала је заштитник, мрежицу од плетене жице, који је чувао од обести пијаних гостију.

Из учионице, то јест – кафане, једна врата су водила у двориште; тамо је било наше царство. Иако је двориште припадало кафани, то јест – школи, делили смо га са комшилуком. Заједнички смо се користили шталом, обором, нужником, шмрком и воћем у авлији; у ствари једним гранатим, великим орахом, на коме је свако од нас имао своју грану и гнездо. Орах је те Чetrдесет четврте године понео као никад пре, целе јесени су нам прсти били мрко-жути од коре младих ораха. У дну дворишта, у уљанику ограђеном трновитом жицом и бодљикавом жицом, биле су и четири натруле, поломљене и напуштене кошнице. Нико се није старао о пчелама, оне су се саме ројиле и некако подивљале; нисмо се усуђивали да им прилазимо.

Учионица се слабо грејала. Велику плехану пећ, звану – бубњара, требало је сваког јутра да чисти и потпаљује неки деда Буда, али он то није радио уредно. Није ни могао, требало је сваког јутра да обиђе неколико оваквих кафана-учионица и подложи; он се обич-

но задржавао код прве, „Код јелена“, преко пута његове куће, и ту остајао цео дан. Огрев је испочетка стајао у шупи, али кад су комшије и без питања почели да разносе, наређено је да се угаљ, потпала и струготина чувају унутра, у бившој кухињи, под кључем. Срећом, јесен је те године била блага, али се зато зима отегла и преко априла, за Први мај падао је мали снег. Увек је тако, на крају се све изравна, топло и хладно, лепо и ружно.

Ето, такво је било „Златно буренце“ – наша друга кућа, а некима од нас, оним друговима из Дома за сирочиће и избеглице, и прва.